

Jordbruksdepartementet
103 33 Stockholm

YTTRANDE över

Naturvårdsverkets ”Redovisning av regeringens uppdrag ifråga om förvaltning av vildsvin m.m.”; dnr Jo2008/56

Sveriges Jordägareförbund (”Förbundet”) har beretts tillfälle att avge yttrande över rubricerad redovisning. Förbundet anför följande.

SAMMANFATTNING

- Utgångspunkten för all diskussion i dessa frågor är att **jakträtten utgör en del av äganderätten**, och därmed bl.a. inte utan vidare kan överföras till annan.
- Förbundet anser att dagens reglering av viltskador i jordbruksarrendeförhållanden utgör en **rimlig avvägning parterna emellan**.
- Förbundet **tillstyrker** Naturvårdsverkets avsedda **åtgärder inom ramen för skadeförebyggande åtgärder och förvaltningsstrategi**, men anser att **Förbundet skall ingå bland de organisationer som Naturvårdsverket avser genomföra samråd med**.
- Förbundet **uppmuntrar till aktiv lokal samverkan och förvaltning** och ser gärna att det **utarbetas en ”checklista” för sådan samverkan**. Dock **avvisar Förbundet tvångsmässiga inslag vid införandet av stora viltförvaltningsområden**, vilket skulle stå i strid med grundlagen och Europakonventionen.
- Förbundet **instämmer** i behovet av ett mycket högt jakttryck.
- Förbundet **tillstyrker** förslag om **uppdrag till Svenska Jägareförbundet rörande kunskapen om effektiv vildsvinsjakt**.
- Förbundet **tillstyrker** rekommendationerna rörande **utfodring och åtling**.
- Förbundet vill **understryka vikten av etiskt utförd vildsvinsjakt**, bl.a. respekt för **förbudet mot olovligt lockande av vilt från annans mark** (jaktlag 34 §).
- Förbundet **tillstyrker** förslaget om **uppdrag till Svenska Kennelklubben**.

- Förbundet **tillstyrker förslaget om besiktningsmän** för inventering och åtgärder av vildsvinskador **DOCK med reservation för vissa avgörande utgångspunkter**:
 - Riksdagens uttryckliga beslut 1986 om vildsvinets återetablering i Sverige
 - Jordägare som vid jordbruksarrende behåller jakträtten måste försöka att med rimlig ansträngning hindra viltskador – annars kan arrendatorn kräva skadestånd.
 - Inom arrendeförhållande regleras viltskador vid återkommande omförhandlingar av arrendet (vanligen var femte år), då avgiften anpassas till skadornas omfattning.

Vildsvinens förekomst baseras på ett demokratiskt fattat beslut och skall därför inte i sig utgöra grund för förändring eller inskränkning av gällande lagar eller ingångna avtal.

- Förbundet **vidgår** att det, trots en jakträttsinnehavares rimliga ansträngningar, **för särskilt svåra fall kan behövas en ventilregel; ett skadeersättningsystem** för att kompensera skadekostnader som framstår som uppenbart oskäligt att den enskilde själv skall stå för. Observera dock att **viltskador orsakade av vildsvin drabbar alla, såväl jordägare som arrendatorer**, varför Förbundet anser att ett **sådant system skall omfatta samtliga företagare inom de areella näringarna**. Mot bakgrund av riksdagens beslut 1986, anser Förbundet att ett eventuellt **sådant skadeersättningsystem rimligen bör finansieras av samhället**.
- Förbundet **avvisar bestämt** eventuella förslag om att låta jordbruksarrendator eller annan utöva ”skydds jakt” på jordägarens mark. Det vore ett **flagrant ingrepp i äganderätten** och skulle leda till **nya principiella och praktiska problem**.
- Förbundet **tillstyrker** förslaget om **belysning vid åtel**.
- Förbundet **invänder f.n. inte mot fällfångst**, men sådan fångst måste **anpassas till tillgången efter vildsvin** samt ske med **rimlig omfattning av utfodring och åtling**.
- Förbundet **tillstyrker dagens jakttider**; de är generösa och ändamålsenliga.
- Vildsvinens expansion och de skador de orsakar innebär att förbundet anser att de av Naturvårdsverket **föreslagna åtgärder bör sjösättas snarast** möjligt med finansiering enligt förslagen i rapporten.

REDOVISNINGEN

Principiellt

Svensk lagstiftnings utgångspunkt är tydlig; **jakträtten utgör en del av fastighetsägarens äganderätt** till fastigheten, se jaktlag 10 §. Förbundet motsätter sig inskränkningar av fastighetsägarens rätt att disponera över fastigheten och därtill knutna rättigheter, däribland jakträtten.

Om jordägaren i förbindelse med ett jordbruksarrende väljer att skilja på markupplåtelsen och jakträtten, påtar sig jordägaren ett ansvar att utöva en aktiv viltförvaltning. Detta ansvar har reglerats i lag, JB 9:34a§, som stadgar att jordägaren då blir skyldig att ersätta arrendatorn för förluster på grund av viltskador. Dock begränsas jordägarens ansvar om denne har vidtagit rimliga ansträngningar för att hindra skadan.

Förbundet är väl medvetet om de svårigheter som lokalt kan uppkomma med vildsvinsskador i växande grödor och förstörda vallar etc. Ovannämnda regel innebär dock – enligt Förbundets mening – **en rimlig avvägning *parterna emellan*** av jordbruksarrendatorns intresse av att bli ersatt för viltskador respektive begränsningen av jordägarens ansvar till att bedriva en viltförvaltning som utgör en rimlig ansträngning för att hindra viltskador. **Regleringen fungerar alltså i så måtto att det skapar en balans *mellan arrendeparterna*. Lagregleringen skall därför inte förändras.**

Viltskador regleras även inom ramen för arrendeförhållandet mellan jordägaren och jordbruksarrendatorn dels genom de återkommande arrendeförhandlingarna och dels genom de formuleringar som förekommer i arrendekontrakten. I förhandlingarna, vilka i regel återkommer åtminstone vart femte år, tas det hänsyn till markernas avkastningsförmåga där viltrycket vägs in som en faktor bland många andra. I arrendekontraktens utformning finns i allmänhet en formulering som stipulerar att ”arrendeavgiften är överenskommen med hänsyn till att arrendatorn skall tåla för orten normala viltskador”.

Ovan beskrivna lagreglering innebär att jordägarens (till rimliga ansträngningar begränsade) ansvar för viltskador gentemot jordbruksarrendatorn, kvarstår även om jordägaren skulle arrendera ut jakträtten separat till en tredje part. I denna situation är det jordägarens ansvar att i avtalet om jakträttsupplåtelsen skriva in en skyldighet för jakträttsarrendatorn att bedriva jakten på ett sådant sätt att den motsvarar lagens krav på viltförvaltning från jordägarens sida samt att följa upp att jakträttsarrendatorn uppfyller denna skyldighet (se jaktlag 4 § 2 st.).

Förbundets medlemmar påverkas, liksom många andra markägare, av vildsvinens spridning och ökning. För några av dem utgör vildsvinen i första hand en ny spännande jaktform eller en möjlighet att etablera en jaktlig verksamhet som ytterligare ett ben i den näringsverksamhet som bedrivs på gården – med följder såsom fler arbetstillfällen och möjlighet för fler att bo kvar på landet.

För andra utgör vildsvinen istället till övervägande del ett besvär i form av t.ex. ödelagda jordbruksgrödor, förstörda parker och andra grönytor samt uppbökade skogsbilvägar. Vildsvinet som vilt har alltså olika värde för olika markägare.

Samtidigt kan man konstatera att vildsvinens utbredning och förekomst i den svenska naturen grundas på ett beslut fattat av Sveriges riksdag 1986. Just detta faktum gör att man också **måste acceptera en viss skadeförekomst** som ju är en följd av denna djurarts naturliga beteende (bökande).

Nedan följer Förbundets synpunkter på Naturvårdsverkets förslag.

1. Skadeförebyggande åtgärder och förvaltningsstrategi

Naturvårdsverket anser att det viktigaste målet för att uppnå en balanserad vildsvinsstam är en organiserad samverkan mellan berörda intressenter över större geografiskt sammanhängande områden samt att det sannolikt effektivaste sättet att bromsa tillväxten i en vildsvinspopulation är ett mycket högt jaktryck på yngre hondjur under perioden oktober – december.

Naturvårdsverket avser att

- med LRF, och i samråd med Sveriges Jordbruksarrendatorers Förbund och Viltskadecenter, utarbeta förslag till framtida skadeförebyggande åtgärder
- med LRF, och i samråd med jägarorganisationerna, utarbeta förslag till framtida effektiva vildsvinsförvaltningsplaner
- ge mer stöd åt forskning om utfodrings- och åtlingseffekter på vildsvinspopulationen
- via Viltforskningskommittén eller på annat sätt ge ökat stöd åt forskning som syftar till mer kunskap om vildsvin och förvaltning av arten

Förbundet tillstyrker dessa strävanden.

Samverkan

Förbundet ser gärna att jordägare, arrendatorer och jakträttsinnehavare **uppmuntras** att aktivt medverka till lokal förvaltning och samverkan för att skapa en långsiktigt hållbar vildsvinsförvaltning. Ett av Naturvårdsverkets planerade projekt skulle kunna innefatta ett uppdrag att **skapa en ”handlingsmall” eller checklista för att underlätta formerandet av frivillig samverkan inom vildsvinsförvaltningen.**

Det skall dock mycket tydligt understrykas att Förbundet är **motståndare till tvångsmässigt införande av stora viltförvaltningsområden, och bl.a. ifrågasätter om sådant förfarande vore förenligt med egendomsskyddet i grundlagen respektive i europeiska konventionen om de mänskliga rättigheterna.** Förbundet vill därför mycket kraftigt **betona vikten av frivillighet.** Det enskilda initiativet och engagemanget är ofta avgörande för ett projekts genomförande och framgång.

Jakttryck

Förbundet instämmer i att vildsvinsstammens fortgående expansion **kräver ett mycket högt jakttryck.** Förbundet har f.n. inga invändningar mot Naturvårdsverkets ovan beskrivna uppfattning om hur vildsvinspopulationens expansion bäst hejdas.

Forskning och samprojekt för förvaltnings- och skadeförebyggande åtgärder

Förbundet tillstyrker förslagen om att Naturvårdsverket dels tillsammans med LRF, i samråd med andra intressenter, utarbetar förslag till förvaltningsstrategier och –planer, dels avser stötta olika typer av forskning rörande vildsvinen.

Förbundet anser dock att **även Sveriges Jordägareförbund bör inkluderas i de samråd som föreslås genomföras,** med dels Sveriges Jordbruksarrendatorers Förbund och Viltskadecenter, dels jägarorganisationerna. Mot bakgrund av Förbundets ca 500 medlemsegendoms storlek (sammanlagt över 700 000 hektar) som samtliga finns i södra och mellersta delarna av landet, dvs. inom vildsvinens utbredningsområde, har många av medlemmarna kunskap och praktisk erfarenhet av vildsvinsförvaltning inom större geografiska områden, något som kan komma väl tillpass i ett samrådsförfarande!

2. Effektiv vildsvinsjakt

Naturvårdsverket föreslår att Svenska Jägareförbundet, efter samråd med Jägarnas Riksförbund, ges ett särskilt uppdrag att öka kunskapen om effektiv vildsvinsjakt, och att denna kunskap förmedlas till jägarna och andra intressenter. Projektet föreslås löpa under två år och finansieras inom ramen för Svenska Jägareförbundets ”allmänna uppdrag”.

Förbundet tillstyrker förslaget.

Förbundet ställer sig även bakom Naturvårdsverkets resonemang i rapportens avsnitt ”5. Rekommendationer om utfodring och åtling”.

Förbundet vill i detta sammanhang understryka vikten av att man vid jakt efter vildsvin upprätthåller vedertagna etiska krav, däribland förbudet mot olovligt lockande av vilt från annans mark (se jaktlag 34 §).

3. Lämplig hundanvändning

Mot bakgrund av bl.a. jakthundars skador orsakade av stressade vildsvin vid drevjakt samt mindre vildsvins bitskador orsakade av skarpa jakthundar, avser Naturvårdsverket att i samråd med Svenska Kennelklubben bl.a. utreda frågan hur man lämpligast bör testa hundars lämplighet i samband med vildsvinsjakt inklusive eftersök.

Förbundet tillstyrker förslaget.

4. Besiktning av vildsvinsskador på gröda

Naturvårdsverket konstaterar att skadorna orsakade av vildsvin på gröda på flera håll är oacceptabelt stora, och dessutom ökar. Det finns f.n. inga sammanställningar av skadornas ekonomiska effekter, under vilka tider de uppkommer etc.

Naturvårdsverket avser därför uppdra åt Viltskadecenter att utveckla metoder för besiktning av vildsvinsskador och utbilda särskilda besiktningsmän hos länsstyrelserna för inventering av vildsvinsskadornas kostnader och omfattning. Vidare är avsikten att besiktningsmännen och Viltskadecenter skall bistå med rådgivning för bl.a. stängsling, åtgärder för att läka vildsvinsskador i vall etc.

Syftet med besiktningarna är att genomföra en opartisk och rimlig bedömning av hur stor den ekonomiska förlust är, som vildsvinen orsakat. Resultatet avses kunna utgöra ett bra underlag när reglering av vildsvinsskadorna görs mellan jordägare och jordbruksarrendatorer.

Förbundet tillstyrker med reservation. Förbundet instämmer i att det kan finnas anledning att skapa arbetssätt för att kunna få en bättre bild av de skador vildsvinen orsakar och vad dessa betyder i ekonomiska termer. Samtidigt finns det några mycket viktiga utgångspunkter att beakta i detta sammanhang:

- Vildsvinens utbredning och förekomst i landet grundas på ett beslut fattat av Sveriges riksdag 1986.
- Om ett jordbruksarrende inte inkluderar jakträtten, kan jordägaren förpliktas att utge ersättning till arrendatorn för viltskador om inte jordägaren med rimlig ansträngning försökt hindra viltskadorna.
- Inom arrendeförhållanden regleras viltskador genom de återkommande (vanligtvis åtminstone var femte år) arrendeförhandlingarna parterna emellan rörande bl.a. arrendeavgiften. Av avtalen framgår ofta att arrendeavgiften är fastställd med hänsyn till ”för orten normala viltskador”.

Reservation

Förbundet vill mycket kraftigt understryka att **besiktningsmännen och deras arbete inte i något avseende får förändra eller inkräkta på gällande lagar eller ingångna avtal.**

5. Detta bör regeringen särskilt beakta/låta utreda

Naturvårdsverket anser att det kan behöva återinföras ett system för direkt ekonomisk ersättning för viltskador även avseende arter som inte är fredade. Man ifrågasätter att JB 9:34a§ räcker för att tillvarata en arrendators situation särskilt då denne saknar rätt till jakt/skyddsjakt. Naturvårdsverket anser att regeringen särskilt bör belysa detta problem, inte minst då Sveriges Jordbruksarrendatorers Förbund framfört att ett system för skadeersättning likt det i Tyskland måste tas fram.

Förbundet anser – se det inledande principavsnittet och punkten 4 ovan – att balansen *i förhållandet mellan jordägare och jordbruksarrendatorer* med nuvarande bestämmelser är rimligt avvägd i fråga om ansvar för viltskador.

Likväl finns det situationer i vilka jakträttsinnehavaren trots rimliga ansträngningar inte har kunnat bromsa vildsvinspopulationens expansion. I dessa fall kan det finnas anledning att för särskilt svåra fall se över behovet av en ventilregel; ett system för skadeersättning för att kompensera den skadelidande om det framstår som uppenbart oskäligt att den enskilde själv skall stå för skadekostnaden. Observera dock att Förbundet anser att ett sådant system skall **omfatta samtliga företagare inom de areella näringarna som drabbas av uppenbart oskäliga skadekostnader till följd av vildsvinsskador** – oavsett vem som innehar jakträtten, men under förutsättning att jakten har utövats så att rimlig ansträngning har gjorts för att undvika viltskador. Mot bakgrund av riksdagens beslut 1986, anser Förbundet att ett eventuellt sådant skadeersättningssystem skall finansieras av samhället.

Med anledning av Förbundets resonemang i föregående stycke finns anledning att påpeka ett märkligt inslag i Naturvårdsverkets rapport: I avsnitt 3.1 konstateras att skador orsakad av vildsvin på gröda på flera håll (särskilt i södra Sverige) är oacceptabelt stora. Man kommer sedan utan vidare in på ett resonemang rörande skadekostnaden i arrendesammanhang. Det är synnerligen märkligt; **vildsvinsskador drabbar ju alla lantbrukare – oavsett om de brukar ägd eller arrenderad mark.**

Förbundet vill i detta sammanhang understryka att man **avvisar eventuella initiativ till ändringar i regelverket i syfte att låta jordbruksarrendator eller annan utöva ”skyddsjakt” på jordägarens mark.** En sådan regeländring vore ett flagrant ingrepp i äganderätten och skulle leda till nya, mycket stora principiella och praktiska problem.

6. Belysning vid åtel

Naturvårdsverket föreslår att länsstyrelsen efter ansökan bör kunna meddela tillstånd till användning av enklare fast belysning (lysdioder) på permanenta åtelplatser i områden där det finns anledning att utöva ett högt jakttryck.

Förbundet tillstyrker förslaget.

7. Fällfångst

Naturvårdsverket anför att fälla som fångar vildsvin levande har ett begränsat värde vid beskattning av vildsvinspopulationen, men kan vara ett komplement särskilt vid direkt skadeförebyggande åtgärder i form av skydds jakt samt vid viss tätortsnära skydds jakt där användande av skjutvapen kan vara förenat med uppenbar säkerhetsrisk.

Förbundet har ingen invändning mot Naturvårdsverkets resonemang. Dock bör nyttjandet av fällor kopplas dels till jaktlagens bestämmelse om att anpassa jakten efter tillgången på vilt (4 § 2 st.), dels till rimlig omfattning på utfodring och åtling.

8. Övrigt

Naturvårdsverket konstaterar dels att ingen annan klövviltsart har så lång allmän jakttid som vildsvin och därutöver omfattande möjligheter till skydds jakt för jordbruket, dels att man inte föreslår någon ändring av de väl tilltagna jakttiderna efter vildsvin.

Förbundet anser att de nuvarande jakttiderna för vildsvin är ändamålsenliga och bör förbli som de är idag. En inskränkning av dagens jaktidsbestämmelser vore direkt kontraproduktivt.

Avslutningsvis vill Förbundet understryka vikten av att de praktiska frågor som avhandlas i Naturvårdsverkets rapport snarast sätts igång, och med anledning av detta tillstyrker Förbundet de finansieringsförslag som Naturvårdsverket i relevanta avsnitt föreslår.

17 mars 2008

SVERIGES JORDÄGAREFÖRBUND

Frederik Treschow